

BÀI 25

Kết quả cần đạt

- Thấy được quan niệm của Nguyễn Thiếp về mục đích và tác dụng của việc học. Qua bài văn, học tập cách lập luận của tác giả.
- Biết cách trình bày luận điểm trong đoạn văn diễn dịch và quy nạp, biết sắp xếp và có kỹ năng trình bày luận điểm trong bài văn nghị luận.

VĂN BẢN

BÀN LUẬN VỀ PHÉP HỌC (Luận học pháp)

"Ngọc không mài, không thành đồ vật ; người không học, không biết rõ đạo". Đạo là lẽ đối xử hằng ngày giữa mọi người. Kẻ đi học là học điều ấy. Nước Việt ta, từ khi lập quốc đến giờ, nền chính học đã bị thất truyền⁽¹⁾. Người ta đua nhau

lối học hình thức hòng cầu danh lợi, không còn biết đến tam cương⁽²⁾, ngũ thường⁽³⁾. Chúa tâm thường, thần nịnh hót. Nước mất, nhà tan đều do những điều tệ hại ấy.

Cúi xin từ nay ban chiếu thư cho thầy trò trường học của phủ, huyện, các trường tư, con cháu các nhà văn võ, thuộc lại ở các trấn cự triều⁽⁴⁾, đều tùy đâu tiện đấy mà đi học.

Phép dạy, nhất định theo Chu Tử⁽⁵⁾. Lúc đầu học tiểu học để bồi lấy gốc. Tuần tự tiến lên học đến tứ thư⁽⁶⁾, ngũ kinh⁽⁷⁾, chư sử⁽⁸⁾. Học rộng rồi tóm lược cho gọn, theo điều học mà làm. Hoạ may kẻ nhân tài mới lập được công, nhà nước nhờ thế mà vững yên. Đó mới thực là cái đạo ngày nay có quan hệ tới lòng người. Xin chớ bỏ qua.

Đạo học thành thì người tốt nhiều ; người tốt nhiều thì triều đình ngay ngắn mà thiên hạ thịnh trị.

Đó là mấy điều, thành thật xin dâng. Chẳng quản lời nói vu vơ, cúi mong Hoàng thượng soi xét.

Kẻ hèn thần cung kính tấu trình.

(La Sơn Phu Tử Nguyễn Thiếp^(★), theo *La Sơn Yên Hồ Hoàng Xuân Hãn*, tập II, NXB Giáo dục, Hà Nội, 1998)

Chú thích

(★) Nguyễn Thiếp (1723 – 1804) tự là Khải Xuyên, hiệu là Lạp Phong Cư Sĩ, người đương thời kính trọng thường gọi là La Sơn Phu Tử, quê ở làng Mật Thôn, xã Nguyệt Ao, huyện La Sơn (nay thuộc huyện Đức Thọ), tỉnh Hà Tĩnh. Nguyễn Thiếp là người "thiên tư sáng suốt, học rộng hiểu sâu", từng đỗ đạt, làm quan dưới triều Lê nhưng sau đó từ quan về dạy học. Quang Trung mấy lần viết thư mời ông cộng tác với thái độ rất chân tình nên cuối cùng Nguyễn Thiếp ra giúp triều Tây Sơn, góp phần xây dựng đất nước về mặt chính trị. Khi Quang Trung mất, ông lại về ở ẩn cho đến cuối đời mà không hợp tác với nhà Nguyễn.

Bàn luận về phép học là phần trích từ bài tấu của Nguyễn Thiếp gửi vua Quang Trung vào tháng 8 – 1791. *Tấu* là một loại văn thư của bề tôi, thần dân gửi lên vua chúa để trình bày sự việc, ý kiến, đề nghị (khác với *tấu* trong nghệ thuật

hiện đại là một loại hình kể chuyện, biểu diễn trước công chúng, thường mang yếu tố hài). Tấu có thể được viết bằng văn xuôi hay văn vần, văn biền ngẫu. Bài tấu của Nguyễn Thiếp gửi vua Quang Trung bàn về ba điều mà theo ông bậc đế vương nên biết : *quân đức* (đức của vua), *dân tâm* (lòng dân), *học pháp* (phép học).

(1) *Thất truyền* : bị mất đi, không được truyền lại cho đời sau.

(2) *Tam cương* : ba mối quan hệ gốc trong xã hội phong kiến là *quân thân* (vua tôi), *phụ tử* (cha con), *phu phụ* (chồng vợ).

(3) *Ngũ thường* : năm đức tính của con người là *nhân, nghĩa, lễ, trí, tín*.

(4) *Cựu triều* : triều vua cũ, ở đây chỉ nhà Lê.

(5) *Chu Tử* : Chu Hi (1130 – 1200), nhà nho nổi tiếng đồng thời là nhà triết học, nhà giáo dục học thời Nam Tống.

(6) *Tứ thư* : bốn quyển sách tiêu biểu của Nho giáo : *Luận ngữ, Mạnh Tử, Đại học, Trung dung*.

(7) *Ngũ kinh* : năm bộ sách kinh điển của Nho giáo : *Kinh Dịch, Kinh Thư, Kinh Thi, Kinh Lễ, Kinh Xuân Thu*.

(8) *Chư sử* : các cuốn sách sử có tiếng đời xưa (*chư* : từ chỉ số nhiều như trong *chư vị, chư khách,...*).

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Phần đầu tác giả nêu khái quát mục đích chân chính của việc học. Mục đích đó là gì ?

2. Tác giả đã phê phán những lối học lệch lạc, sai trái nào ? Tác hại của lối học ấy là gì ?

3. Để khuyến khích việc học, Nguyễn Thiếp khuyên vua Quang Trung thực hiện những chính sách gì ?

4. Bài tấu có đoạn bàn về "phép học", đó là những "phép học" nào ? Tác dụng và ý nghĩa của những phép học ấy ? Từ thực tế việc học của bản thân, em thấy phương pháp học tập nào là tốt nhất ? Vì sao ?

5*. Xác định trình tự lập luận của đoạn văn bằng một sơ đồ.

Ghi nhớ

*Với cách lập luận chặt chẽ, bài **Bàn luận về phép học** giúp ta hiểu mục đích của việc học là để làm người có đạo đức, có tri thức, góp phần làm hưng thịnh đất nước, chứ không phải để cầu danh lợi. Muốn học tốt phải có phương pháp, học cho rộng nhưng phải nắm cho gọn, đặc biệt, học phải đi đôi với hành.*

LUYỆN TẬP

Phân tích sự cần thiết và tác dụng của phương pháp "học đi đôi với hành".